

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра управління земельними ресурсами

Марчак Олександр Володимирович

«ПРАВОВА ОСНОВА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ»

Дипломна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 19 «Архітектура та будівництво»
спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій»
за освітньо-професійною програмою «Геодезія та землеустрій»

Науковий керівник:
Чорний С. Г., доктор с.-г. наук, професор

Рецензент: ФОП Сметана Микола
Дмитрович

Миколаїв 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСНУЮЧИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ	6
1.1. Декларації щодо охорони земель в Конституції України	7
1.2. Закон про охорону земель (2004) – недоліки та переваги	10
1.3. Питання охорони земель в законі «Про державний контроль використання та охорони земель»	17
1.4. Питання охорони земель в главах 29-31 Земельного кодексу України.	19
РОЗДІЛ 2. НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ	21
2.1. Відсутність законодавчого оформлення сучасних проблем землекористування в Україні	22
2.2. Відсутність закону про охорону ґрунтів	29
РОЗДІЛ 3. ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗЕМЛЕОХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	35
3.1. Гармонізація українського законодавства з базовими положеннями ООН та ЄС щодо охорони земель	38
3.2. Розробка закону про охорону ґрунтів	39
3.3. Закріплення в земельному законодавстві питань охорони земель в контексті зміну клімату та декарбонізації виробництва	41
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ВИСНОВОК	55

ВСТУП

В сучасних умовах глобальних змін у природокористуванні та сталого розвитку, проблема охорони земель стає надзвичайно актуальною та важливою. Земля, як невід’ємна складова природних ресурсів, виступає основою для забезпечення життєдіяльності суспільства, а її належне використання та охорона здатні визначити ступінь екологічної стабільності та соціально-економічного процвітання країни. З метою врегулювання відносин у галузі земельних відносин та забезпечення сталого господарського використання земельних ресурсів, Україна спрямовує свої зусилля на розробку та вдосконалення правового поля, яке визначає основні принципи та механізми охорони земель.

Проблеми охорони земель в Україні стає невід’ємною частиною сучасної глобальної екологічної та національної стратегії сталого розвитку. Земельні ресурси визначають економічний, екологічний та соціальний потенціал країни, але їхнє раціональне використання та ефективна охорона вимагають сучасного правового регулювання. Таким чином, дослідження правової основи охорони земель українською законодавчою системою набуває великого значення.

Мета дослідження полягає у глибокому аналізі та систематизації правових аспектів охорони земель в Україні з урахуванням змін в сучасному соціально-економічному та екологічному контексті. Основною метою є визначення ефективних шляхів удосконалення правового регулювання для забезпечення сталого використання та охорони земельних ресурсів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв’язання *таких завдань*:

- дослідження існуючого правового законодавства;
- визначення проблем та недоліків в існуючому законодавстві;
- розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства.

Об’єктом дослідження виступає система правових норм, що стосуються охорони земель в Україні.

Предметом дослідження є конкретні нормативно-правові акти та механізми, які визначають порядок використання та охорони земель.

Методи дослідження. Процес дослідження здійснювався з використанням таких методів:

— абстрактно-логічний (при обґрунтуванні теоретико-методичних положень розвитку охорони земель в Україні);

— аналізу і синтезу (для формування наукових основ охорони земель в Україні);

— монографічний (для детального вивчення наукових праць, які пов'язані з правовою основою охорони земель в Україні);

— статистичний, аналітичний, порівняльний аналіз (для дослідження оцінки результатів у системі охорони земель, тенденції розвитку сучасного законодавства в Україні щодо охорони земель, виявлення ефективних методів для покращення правової основи охорони земель в Україні).

Інформаційну базу для виконання роботи склали законодавчі акти та нормативно-правові документи Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, інформаційні матеріали, що опубліковані у монографіях та інших працях вітчизняних і зарубіжних вчених, власні матеріали одержані при збиранні й обробці даних по темі кваліфікаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному підході до аналізу та висвітленні сучасних проблем правового регулювання охорони земель в Україні, що має потенціал для вдосконалення існуючих нормативно-правових актів та впровадження новаторських підходів.

Практичне значення результатів роботи полягає в можливості використання рекомендацій та пропозицій для поліпшення законодавчого базису охорони земель в Україні, зокрема в створенні більш ефективних механізмів забезпечення сталого використання та охорони земельних ресурсів, що відповідає викликам сучасності та сприяє сталому розвитку країни.

Особистий внесок магістранта. Результати, отримані в роботі, належать автору особисто. Мета, завдання та висновки сформульовані автором особисто.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 57 сторінок комп'ютерного тексту, з них основного – 48 сторінок, який містить 4 таблиць, 6 рисунків. Список використаних джерел із 31 найменувань викладено на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ІСНУЮЧИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Земля це одне з найцінніших природних ресурсів, за допомогою якого людство отримує продукти харчування, матеріали для будівництва та інші необхідні для життя ресурси. Але на жаль, через збільшення населення та індустріалізацію, можуть виникати проблеми з екологічною стабільністю та збереженням природних екосистем. Такі проблеми вимагають від людства не лише використовувати землі з урахуванням потреб сучасного суспільства, але й впровадження ефективних заходів з охорони навколишнього середовища.

Розробка та впровадження екологічно чистих технологій у сільське господарство, промисловість та інші галузі – це один з можливих шляхів вирішення цих проблем. Також важливо забезпечити баланс між використанням землі для виробництва ресурсів і її збереженням як екосистеми. А сучасні методи землекористування, які будуть допомагати та сприяти збереженню ґрунтового покриву та різноманіттю рослинності можуть сприяти збереженню екологічної рівноваги.

Важливо покращувати системи утилізації відходів та переходити до використання відновлюваних джерел енергії. За допомогою таких заходів, зменшується негативний вплив людської діяльності на самі природні ресурси та допомагають зберегти екосистеми для майбутніх поколінь.

Велике значення має правове регулювання в галузі охорони земель.

Законодавство багатьох країн, в тому й числі України визначає загальні принципи та норми щодо охорони земель. Зазвичай це включає в себе обмеження неконтрольованого використання та заборону дій, що можуть призвести в результаті до деградації ґрунтів, забруднення ґрунтових вод, а також дії, що порушують екологічний баланс.

Деякі законодавчі ініціативи спрямовані на підтримку агролісомеліорації та лісовпорядкування з метою поліпшення якості ґрунтів і збереження різноманіття природи. Це може включати в себе впровадження сучасних підходів до лісового

господарювання та управління земельними ресурсами для лісів, які перебувають у власності держави або місцевих громад.

Крім того, законодавство може передбачати заходи для захисту земель від природних катастроф, наприклад ерозія, зсуви ґрунту та повені, включаючи створення захисних зон вздовж річок та впровадження технічних заходів для зменшення ризику виникнення таких ситуацій.

Деякі країни використовують економічні заходи, такі як фінансові стимули чи податкові пільги, для підтримки сталого використання земель. Це може включати в себе винагороди для аграріїв, що використовують екологічно чисті технології чи проводять заходи з рекультивації виснажених земель.

Законодавство повинно передбачати ефективну систему судового врегулювання конфліктів, пов'язаних із земельними відносинами, забезпечуючи швидке та справедливе вирішення питань щодо власності, використання та охорони земель.

Існуюче законодавство щодо охорони земель включає різноманітні правові положення та механізми, спрямовані на забезпечення сталого використання та захист земельних ресурсів. Використання цих інструментів сприяє збереженню природних екосистем, гарантує продовольчу безпеку та здоров'я населення, а також сприяє вирішенню проблем екологічної стабільності на світовому рівні.

Нинішній існуючий стан законодавства щодо охорони земель в Україні можна визначити комплексом нормативно-правових актів, які регулюють відносини з використання, охорони та управління земельними ресурсами. Законодавча база охоплює різні аспекти, включаючи власність, використання, земельне планування, охорону ґрунтів і багато інших.

1.1. Декларації щодо охорони земель в Конституції України

Охорона земель - система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого

антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення [1].

Конституція України містить положення щодо охорони земель. Зокрема, стаття 13 Конституції України [2] визначає землю як національне багатство та основний ресурс для життя і діяльності народу. Вона повинна бути використана та охороняти в інтересах всього українського народу. Стаття 13 також передбачає, що використання та охорона землі мають відбуватися відповідно до законодавства. Земля не може ставати об'єктом купівлі-продажу, обміну, подарунка та інших цивільних прав безпосередньо на землю, за винятком випадків, що чітко визначені законом.

Охорона земель передбачає розумне використання природних ресурсів, збереження ґрунтів, лісів, вод, біорізноманіття та інших складових елементів земельного ресурсу [3]. Законодавство України також встановлює норми власності на землю, умови її використання та обмеження.

Норми Конституції, що регулюють захист земель, спрямовані на забезпечення стійкого та екологічно безпечного прогресу країни, а також на захист прав громадян та суспільства щодо цього важливого ресурсу.

Один із ключових нормативних актів - Земельний кодекс України [4], визначає правила для відносин, що стосуються володіння, користування та розпорядження земельними ділянками. Згідно із цим кодексом, земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній, державній або іншій формі власності.

Щодо захисту ґрунтів, Закон України "Про охорону ґрунтів"[5] встановлює механізми та заходи для збереження родючості та стану ґрунтів, обмеження їх неконтрольованого використання та впливу на них. Окремо регулюються питання землеробства з урахуванням екологічних стандартів та вимог щодо збереження природних ресурсів.

В Україні земельне планування і регулювання здійснюються відповідно до положень Закону "Про землеустрій" [65], який визначає порядок формування та

використання земельних ресурсів, а також проведення земельних кадастрів і ведення земельних реєстрів.

Механізм розвитку земельних відносин в Україні має вирішувати важливі проблеми у економічному, екологічному та соціальному аспектах суспільних відносин щодо володіння, використання, охорони і відтворення земель [7, с. 48].

Вдосконалення нормативно-правової бази управління земельними відносинами включає в себе ряд заходів, таких як удосконалення законодавства України, зокрема, модернізація законів "Про ринок земель"[8], "Про ландшафти"[9], "Про державну інвентаризацію земель"[10], "Про аукціони"[11]. Додаткові заходи включають проведення повної інвентаризації території країни, підвищення рівня організації землевпорядку для забезпечення ефективності земельної реформи.

Також важливими є підвищення ефективності земельно-кадастрової системи, завершення процесу посвідчення прав власності на земельні ділянки та чітке розмежування повноважень між органами державної влади та органами місцевого самоврядування управлінням земельними відносинами.

Інші заходи включають врегулювання питань розмежування земель державної та комунальної власності на місцевості, запобігання подальшій парцеляції сільськогосподарських земель, удосконалення методик оцінювання земель різного призначення та науково-методичного забезпечення капіталізації земельних ресурсів.

Важливим є покращення механізму економічного стимулювання раціонального використання, охорони та відтворення земель незалежно від їх власності та призначення. Заходи також спрямовані на залучення громадян до участі в прийнятті рішень щодо управління земельними ресурсами.

Крім того, екологічне законодавство в Україні значно впливає на охорону земель, контролюючи при цьому використання природних ресурсів, забезпечуючи екологічну безпеку та регулюючи вплив господарської діяльності на навколишнє середовище [12].

Важливо відзначити, що законодавство, спрямоване на охорону земель, постійно удосконалюється та адаптується до змін суспільних та екологічних вимог. Уряд та парламент регулярно приймають нові закони та вносять зміни до існуючих нормативних актів з метою поліпшення системи управління та захисту земельних ресурсів.

Цей постійний процес вдосконалення законодавства відображає зобов'язання уряду та парламенту перед суспільством та навколишнім середовищем. Шляхом адаптації до змінних умов, нові закони і поправки до існуючих нормативних актів створюють ефективну та сучасну систему управління та захисту земельних ресурсів. Це все підтверджує готовність влади реагувати на екологічні виклики, зміни в суспільних стандартах та вдосконалення методів управління земельними питаннями з метою забезпечення сталого розвитку.

Законодавство, що стосується охорони земель, грає досить важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та збереженні природних ресурсів.

Гарантування адекватного юридичного регулювання власності, обмеження неконтрольованого використання, протидія незаконному забору та міжнародна співпраця – це ключові аспекти, що визначають ефективність заходів з охорони земель. Розвиток та удосконалення законодавства в цій галузі становлять суттєве завдання для забезпечення сталого використання земельних ресурсів у майбутньому.

1.2. Закон про охорону земель (2004) – недоліки та переваги

Закон України «Про охорону земель» (від 19 червня 2003 року № 962-IV) [5] призначений для встановлення правових та організаційних засад охорони та раціонального використання земель, забезпечення їх сталого використання, відновлення та підтримки родючості ґрунтів, збереження біорізноманіття, водних ресурсів і інших компонентів земельного фонду. Цей закон є важливим правовим актом, який в свою чергу спрямований на регулювання земельних відносин та забезпечення сталого використання земельних ресурсів.

Історія земельного законодавства України включає різні етапи від самостійності до сьогодні (табл.1.1). Проблеми неефективного використання та забруднення ґрунтів зумовили необхідність прийняття цього закону.

Таблиця 1.1

Етапи історії земельного законодавства України

Етап	Роки	Основні події та регуляції
Часи Київської Русі	до 1240 р.	Земельні відносини були регульовані князівськими установленнями та звичаями.
Період Литовсько-Польської держави	XIV-XVIII ст.	Земельне право було під впливом польським та магдебурзьким правом. Владарі розпоряджалися землею на користь шляхти.
Часи Австро-Угорської імперії	1772-1918 рр.	Земельне законодавство було інтегроване в систему австрійського права. Власність була приватизована.
Період Першої та Другої світових війн	1917-1945 рр.	Зміни у власності та використанні землі внаслідок революцій та війни.
Часи СРСР	1945-1991 рр.	Землі націоналізовані, введено колективне землекористування. Законодавство було частиною радянської системи.
Незалежність України	1991 р.	Початок формування власного земельного законодавства, орієнтованого на ринкові відносини.
	2000-2020 рр.	Процеси реформ, прийняття Земельного кодексу, зміни у власності та використанні земель.
Сьогодні	2021-2024	Зусилля щодо вдосконалення

		законодавства, реагування на проблеми неефективного використання та екологічного забруднення земель та зміна земель внаслідок повномасштабного вторгнення росії на територію України
--	--	--

Таблиця демонструє основні етапи в історії земельного законодавства України, відзначаючи основні події та регуляції на кожному з етапів.

Закон класифікує землі за призначенням (рис.1.1), встановлює правила їх використання, визначає механізми раціонального землекористування та відновлення родючості ґрунтів. Положення стосуються також охорони водозаборонних зон та зон охорони вод.

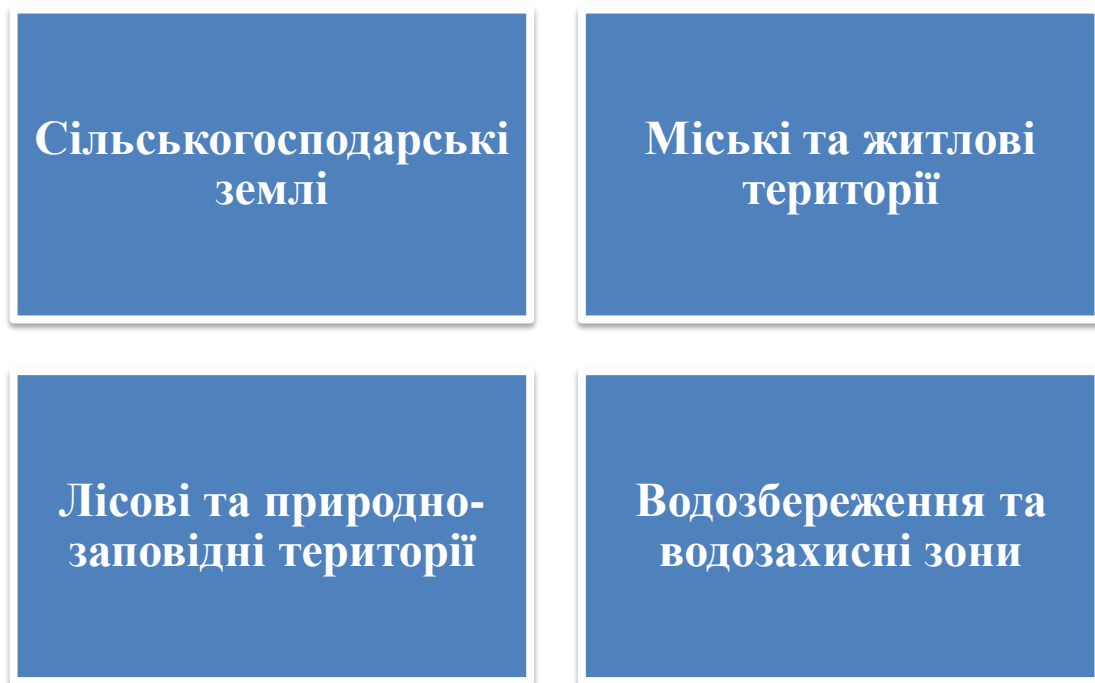

Рис.1.1 Види земель за призначенням

Закони про охорону земель класифікують землі за різними категоріями за призначенням. Такі категорії можуть включати:

- сільськогосподарські землі: для сільськогосподарського виробництва та інших пов'язаних землекористувань;
- міські та житлові території: для міського будівництва та житлових потреб;
- лісові та природно-заповідні території: для збереження біорізноманіття та природних ресурсів;
- водозбереження та водозахисні зони: для забезпечення охорони водних ресурсів та водозаборів.

Законодавство про охорону земель відіграє ключову та дуже важливу роль у збереженні природних ресурсів та сталому використанні території.

Однією з його основних функцій є визначення норм і правил для ефективного використання природних ресурсів та регулювання забудови в різних зонах.

1. Обмеження будівництва в прибережних районах: у свою чергу це збереження екосистем, закон може обмежувати будівництво в прибережних зонах для збереження важливих екосистем, таких як болотні угіддя чи ліси.

2. Збереження ґрунтів та водних ресурсів: закон може регулювати використання сільськогосподарських хімікатів та пестицидів для запобігання забрудненню ґрунтів та водних ресурсів.

3. Заохочення сталого лісокористування: закон може визначати правила для лісозаготівель та лісового господарювання, сприяючи сталому використанню лісових ресурсів.

4. Створення природоохоронних об'єктів: закон передбачає визначення природоохоронних об'єктів та створення природоохоронних резерватів для збереження унікальних природних угідь та видів.

5. Контроль екологічних викидів від промислових підприємств: закон встановлює стандарти для промислових підприємств та контролювати їх викиди для збереження якості ґрунтів, води та повітря.

6. Підтримка екологічно чистих технологій: закон передбачає фінансові заохочення для компаній, які використовують екологічно чисті технології та методи виробництва.

Загальний підхід до законодавчого регулювання охорони земель сприяє збереженню природних ресурсів та сталому розвитку, враховуючи потреби суспільства та дбаючи про екологічну стійкість.

Щодо правил використання земель, то закон може встановлювати обмеження та умови для різних категорій земель, визначати порядок використання, умови передачі в оренду і тому подібне.

Заходи, передбачені цим законом, сприяють підвищенню ефективності сільського господарства, використання ґрунтів та забезпеченню продовольчої безпеки країни. Також закон акцентує увагу на важливості охорони природи та на збереженні біорізноманіття. А зменшити негативний вплив на екосистеми допомагають встановлення водозахисних зон, контроль за використанням у природоохоронних об'єктах та запровадження екологічно чистих методів господарювання.

Важливою складовою впровадження закону є створення ефективної системи контролю за його виконанням. Органи, які відповідають за нагляд, здійснюють моніторинг використання земель та природних ресурсів. Згідно з законодавством, за порушення визначених норм передбачені штрафи, а в окремих випадках - судові санкції.

Отже, переваги Закону «Про охорону земель» можна поділити на 3 основні фактори (рис.1.2).

Рис.1.2 Переваги Закону України «Про охорону земель»

1. Збереження природних ресурсів: закон про охорону земель може сприяти збереженню природних ресурсів та забезпечити стійке використання земель. Наприклад, обмеження будівництва у прибережних зонах може відігравати захисну роль для важливих екосистем, таких як болотні угіддя чи ліси.

2. Управління сільським господарством: закон надає державі можливість впливати на розвиток сільського господарства, встановлюючи правила використання землі. Наприклад, визначення зон для сільськогосподарського використання гарантує раціональне використання земель для сільськогосподарської продукції.

3. Гарантування прав та обов'язків власників: закон встановлює правову основу для визначення прав і обов'язків власників земельної ділянки, сприяючи тим самим стабільності у юридичній сфері та запобігаючи можливим конфліктам. Наприклад, реєстрація правовласності може забезпечити їх ефективний захист.

Незважаючи на позитивні аспекти, закон має також і недоліки (рис.1.3).

Рис.1.3 Недоліки Закону України «Про охорону земель»

1. Корупція у видачі земельних прав: недостатній контроль та недостатня прозорість у видачі земельних прав можуть призводити до корупції. Наприклад, останні скандали в Україні стосовно неправомірної видачі земельних ділянок слугують прикладом цього явища.

2. Нерівність у використанні землі: закон може призводити до нерівності у використанні землі, особливо між великими агрохолдингами та малими селянами. Наприклад, деякі зміни в законодавстві можуть сприяти концентрації земельних ресурсів у великих господарствах.

3. Недостатня охорона екосистем: закон може не завжди ефективно захищати важливі екосистеми та біорізноманіття. Наприклад, дозвіл на вирубку лісу може призвести до втрати природних лісових угідь.

4. Неєфективність системи моніторингу та контролю: іноді система моніторингу та контролю за використанням землі може бути неєфективною, що призводить до невідповідностей між законами та їх реальним виконанням.

5. Відсутність консультацій з громадськістю: обмежена активність громадськості у процесі створення та вдосконалення законів щодо охорони земель може породжувати конфлікти та непорозуміння між владою та громадою.

Закони про охорону земель мають свої переваги та недоліки. З позитивних аспектів можна визначити екологічну охорону, управління земельними ресурсами та правову стабільність. Ці нормативні акти сприяють збереженню природних ресурсів, розумному використанню земель та встановлюють правовий «каркас» для регулювання у сфері земельних відносин.

Однак існують і недоліки, зокрема, проблеми із виконанням законів, можливість корупції в системі надання земельних прав, обмеження власницьких прав та непрозорість у процесі видачі земельних прав. Ці недоліки можуть впливати на ефективність та справедливість системи охорони земель.

Необхідно вдосконалювати законодавство і механізми його виконання з метою забезпечення гармонії між захистом довкілля, ефективним управлінням ресурсами та захистом власницьких прав, запобігти корупції та забезпечити прозорість у процесі видачі земельних прав.

1.3. Питання охорони земель в законі «Про державний контроль використання та охорони земель»

Закон України «Про державний контроль використання та охорони земель» [13] визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля.

Головні завдання державного контролю за використанням та охороною земель включають у себе:

- забезпечення дотримання земельного законодавства України органами державної влади, місцевого самоврядування, а також фізичними та юридичними особами;

- реалізація державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

- попередження порушень законодавства України щодо використання та охорони земель, а також вчасне виявлення таких порушень і прийняття відповідних заходів для їх усунення;

- забезпечення власників землі та землекористувачів дотримання нормативів у сфері охорони та використання земель, запобігання забрудненню земель, зниженню родючості ґрунтів, погіршенню стану рослинного і тваринного світу, а також водних та інших природних ресурсів.

Центральний орган виконавчої влади відповідальний за здійснення державного контролю за дотриманням законодавства України щодо охорони земель забезпечує виконання державної політики у сфері нагляду (контролю) за охороною навколишнього природного середовища, раціональним використанням, відтворенням і захистом природних ресурсів.

Основні принципи реалізації державного контролю за використанням та охороною земель включають:

- забезпечення раціонального використання та охорони земель як ключового національного ресурсу, що перебуває під спеціальною захистом держави;

- передача пріоритету вимогам екологічної безпеки у використанні земельних ресурсів над економічними інтересами;

- повне відшкодування завданої шкоди довкіллю внаслідок порушення земельного законодавства України;

- комбінація заходів економічного стимулювання та відповідальності у сфері використання та охорони земель.

Предметом державного контролю щодо використання та охорони земель є всі території України, що належать до категорії земель.

1.4. Питання охорони земель в главах 29-31 Земельного кодексу України

Земельний кодекс України [4] регулює багато аспектів охорони земель. Метою розробки загальнодержавних програм використання та охорони земель є забезпечення потреб населення і різних галузей економіки на території країни, а також здійснення раціонального використання та захисту земельних ресурсів.

Вони розробляються відповідно до програм економічного, науково-технічного і соціального розвитку України, а затверджуються Верховною Радою України.

Земельний кодекс України впливає на аграрний сектор та охорону природних екосистем через ряд конкретних положень та заходів:

1. Реформа земельних відносин:

— продаж землі: закон дозволяє громадянам та юридичним особам власність на земельні ділянки, що може стимулювати інвестиції та підвищити ефективність використання землі;

— оренда та довгострокове користування: закон надає можливість укласти довгострокові договори оренди, що сприяє стабільності та довгостроковому плануванню у сільському господарстві.

2. Стимулювання інвестицій:

— земельні банки: введення інституту земельних банків, які можуть сприяти зберіганню та ефективному використанню земельних ресурсів через систему об'єднання земель для інвестиційних проектів.

3. Охорона природних ресурсів та екосистем:

— екологічні норми: встановлення стандартів щодо використання землі та землекористування, щоб забезпечити екологічно сталий розвиток та уникнути негативного впливу на природу;

— лісовий фонд: регулювання використання лісів, визначення лісових фондів та збереження лісової рослинності.

4. Земельне планування:

— генеральні плани та зонування: закон Закон визначає необхідність розробки генеральних планів населених пунктів та зонування територій, що впливає на розташування аграрних об'єктів.

5. Сприяння малим господарствам:

— підтримка малих фермерських господарств: визначення механізмів підтримки малих господарств, включаючи пільги, гранти та навчання.

6. Новітні технології та інновації:

— стимулювання використання новітніх технологій: введення заходів, які сприяють впровадженню інновацій та сучасних технологій в аграрний сектор.

Земельний кодекс спрямований на створення сприятливих умов для сталого розвитку аграрного сектору та збереження природних ресурсів. Важливо слідкувати за додатковими законодавчими ініціативами та їхніми змінами для отримання повної карти впливу на галузь.

РОЗДІЛ 2

НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Недоліки у законодавстві можуть виникати з різних причин, і це є досить складна проблема. Деякі основні причини виникнення недоліків у законодавстві включають:

— недостатня ефективність виконання законів (часто законодавство може бути належним чином розробленим, але його ефективне виконання може стикатися з проблемами через недостатні ресурси, слабкість контрольних механізмів або корупцію);

— недостатній контроль за землекористуванням (відсутність ефективного контролю за використанням землі, у свою чергу це може призводити до незаконного заборону землі, що загрожує природним ресурсам та призводить до екологічних проблем);

— відсутність жорстких покарань (при умові, якщо за порушення законів про охорону земель не передбачено жорсткі покарання, це може служити стимулом для недобросовісних суб'єктів порушувати норми);

— відсутність участі громади (законодавство може не враховувати участь громадськості у процесі управління та охорони земель, що може призводити до вирішення питань без врахування інтересів місцевого населення та екологічних груп);

— несприятливі умови для сільськогосподарських підприємців (інколи закони можуть створювати несприятливі умови для сільськогосподарських підприємців, що може впливати на використання та охорону земель).

Для запобігання виникненню недоліків у законодавстві важливо здійснювати прозорий та відкритий процес розробки законів, залучати різні зацікавлені сторони, громаду, враховувати експертні рекомендації, а також систематично переглядати законодавство для його актуалізації.

2.1. Відсутність законодавчого оформлення сучасних проблем землекористування в Україні

На сьогоднішній день в Україні існує досить велика та значна проблема відсутності адекватного законодавчого оформлення щодо сучасних проблем землекористування. Насправді, це може виникати з різних причин, таких як недостатня увага до екологічних аспектів, аналізу та розуміння владою ситуації, або політичні обставини (в даному моменті, це повномасштабне вторгнення росії на територію України). Відсутність законодавчого регулювання може призвести до негативних наслідків не тільки для земель, але й всієї екосистеми України.

Україна - країна з багатою природною спадщиною, але на превеликий жаль, стикається з екологічними викликами внаслідок збройної агресії росії, починаючи з 2014 року. Ця агресія не лише має соціальні та політичні наслідки, але також спричиняє серйозну деградацію земель, що ставить під загрозу екологічну стабільність регіону [14].

Збройна агресія на сході України, а згодом і по всій її території, призвела до значного погіршення стану земель. Однією з основних причин деградації є забруднення ґрунтів внаслідок використання різноманітної зброї, включаючи важкі метали та хімічні речовини. Під час активних бойових дій та обстрілів відбувається викид токсичних речовин, що негативно впливає на ґрунтовий покрив.

З 24 лютого 2022 року в Україні, а на сході країни ще з 2014 року, регулярно стали відбуватися активні обстріли, як дозволеними, так і забороненими снарядами. Ці вторгнення призводять до утворення воронки від авіабомб та артилерійських обстрілів (рис.4), формування нових мінами заражених територій, руйнування важкої військової техніки, що призводить до виливання нафтопродуктів, спалювання землі тощо. Усі ці наслідки воєнних дій призводять до забруднення ґрунту та мають негативний вплив на економіку країни та здоров'я населення.

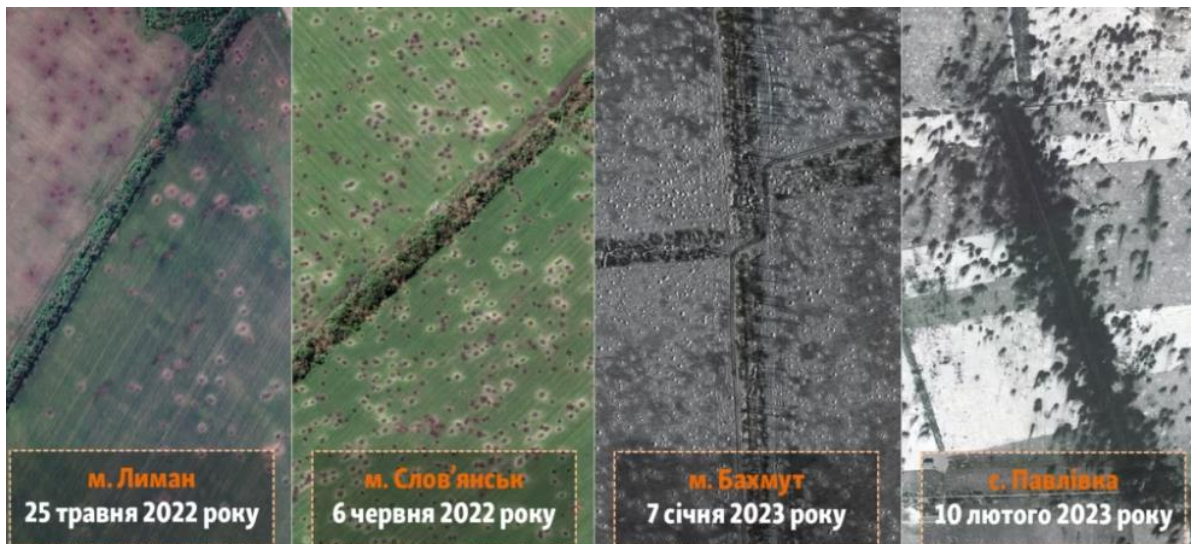

Рис.2.1. Українські поля, обстріляні під час бойових дій. Супутникові знімки Махар

Пошкодження ґрунту внаслідок воєнних дій можуть виникати внаслідок механічних, фізичних та хімічних впливів. Кожен з цих аспектів є критичним і призводить до руйнування структури та порушення функцій ґрунту.

1. Механічний вплив - виникає в результаті деформації ґрунтового покриву, спричиненої переміщенням військової техніки, рухом військ, будівництвом об'єктів оборони, формуванням місць бомбардування (пошкодження землі через утворення кратерів від бомбардування) та розмінування територій. Цей вплив може призводити до ущільнення, заболочування та забруднення території внаслідок залишків військової діяльності.

Особливу увагу слід звернути на те, що розмінування територій призводить до негативних наслідків, оскільки зазвичай відбувається пошкодження гумусового горизонту, втрата фізико-хімічних характеристик ґрунту та зміни гранулометричного та агрегатного стану. Це, в свою чергу, впливає на плодючість та здатність ґрунту утримувати воду.

2. Хімічний вплив - призводить до змін природних фізико-хімічних параметрів ґрунтового покриву, зокрема, рівня рН (кислотності), катіонного обміну та вмісту гумусу. Крім того, спостерігається зростання концентрації

токсичних речовин, і можуть утворюватися різноманітні локальні ландшафтно-геохімічні аномалії. У результаті цього землі стають непридатними для використання у довгостроковій перспективі.

До хімічних забруднювачів відносяться: пальне транспортних засобів, мастильні матеріали, сольвенти, відходи гальванічного виробництва, залишки вибухових речовин, дезактиваційні речовини, важкі метали та їхні сполуки, а також радіоактивні матеріали.

3. Фізичний вплив - охоплює зміни фізичних характеристик ґрунту, що виникають в результаті використання зброї та військової техніки. Це може включати в себе вібраційний, радіоактивний та тепловий вплив. Усі ці впливи спричиняє знищення рослинності, порушення структури ґрунтового покриву, дефіцит природного зволоження та зростаюче опустелювання. Це також призводить до різкого зменшення рівня біоти.

Дуже негативним аспектом є можливість переміщення забруднюючих речовин. Це відбувається двома шляхами:

— по горизонталі — переважно внаслідок повітряного переносу, що відбувається негайно після бомбардувань;

— по вертикалі — пов'язано з факторами, такими як дифузія іонів, переміщення з потоком води чи через кореневі системи рослин, вплив ґрунтової мезофауни та господарської діяльності людини.

Найчастіше міграція забруднюючих речовин відбувається через підземні води, які можуть ефективно утримувати важкі метали за рахунок вибіркового поглинання (адсорбції). Багато факторів впливають на те, яка частина важких металів може мігрувати, включаючи склад ґрунту, наявність органічних речовин, вологість, мікробіологічну активність і інші аспекти. Присутність рослин також впливає на рух вибухових речовин та важких металів.

Бойові дії часто супроводжуються руйнуванням інфраструктури, включаючи системи водовідведення. Як результат - затоплені ґрунти та ерозія, що поглиблюють проблему деградації земель [15].

Відсутність законодавства, спрямованого на пристосування до зміни клімату, може призводити до вітрової та водної ерозії. Зміни клімату вже сьогодні виявляються в різноманітних формах, таких як підвищення температур, зміни в осадженнях та екстремальні погодні умови. Ці явища можуть призводити до деформації ландшафтів та збільшення ризику виникнення ерозії.

Однією зі стихій, яка стає наслідком зміни клімату, є вітрова ерозія. Зі зміною розподілу опадів та збільшенням температур в сухих регіонах може збільшитися ризик виникнення піщаних бурь та вітрової ерозії. Вітер, переносючи пісок та ґрунт, може призводити до деградації ґрунтового покриву, втрати родючості ґрунту та загрози для сільськогосподарських угідь.

При наявності рослинного покриву виникає перший вид ерозії. У такому випадку ґрунт ефективно відновлюється, оскільки в нормальних умовах цей процес ніколи не припиняється.

Однак при знищенні природного рослинного покриву спостерігається другий вид руйнування ґрунтів. Причиною цієї ерозії є неправильне використання земель для сільськогосподарських робіт, що найчастіше відбувається на території степу або лісостепу, особливо в місцевостях з розчленованим рельєфом. Проте ґрунти з високим вмістом гумусу і карбонатів страждають більше, оскільки вони мають більш чутливу гранулометричну структуру.

Ерозійний вплив вітру на землю може мати регулярний та тимчасовий характер. До останнього типу відносяться ситуації, коли мають місце смерчі, урагани та бурі, що супроводжуються вітром із швидкістю приблизно 15-20 м/с.

Водна ерозія також стає надзвичайно актуальною проблемою. Збільшення інтенсивності дощів та екстремальних подій може сприяти стоку великих об'ємів води, що в свою чергу викликає ерозію берегів річок та озер. Без відповідного законодавства і заходів пристосування, це може мати негативний вплив на водні ресурси, забруднювати водойми та порушувати екосистеми.

Території, що зазнали пошкоджень, у результаті перетворюються на болота й припиняють приносити врожай. Проте протягом 5-10 років ґрунт відновлюється, хоча його поживні властивості помітно зменшуються. Під час

процесу природного відновлення на зруйнованих ділянках почва колосально заселяється багато бур'янів.

Існує декілька видів водної ерозії:

- оврагова;
- поверхнева;
- лінійна.

Площинна ерозія також є однією з їхніх різновидів, і внаслідок цього процесу утворюються невеликі розмиви, з якими можна легко боротися, хоча це все ж залишає свій вплив. Внаслідок площинної ерозії орний шар ґрунту сильно постраждає, і необхідно виорувати більш глибокі шари.

Лінійна ерозія виникає за впливу концентрованих стоків. Спочатку розмиви мають глибину близько 20 см, проте з часом їх глибина збільшується і може досягати метра. Якщо стоки продовжують руйнувати ґрунт у даному місці, утворюється яр, який з часом зростає і стає балкою. Стінки яру поступово заростають різними видами рослин і починають обсипатися. Глибину яру визначає базис ерозії, тобто рівень поверхні, на якому вода вже не може розмивати сам ґрунт. Зазвичай цим базисом є рівень моря або річки, але цей показник може знизитися, і вода знову почне розмивати яр.

Водна ерозія виникає не лише через природні фактори, але й через вплив людей. Наприклад, використання техніки для обробки ґрунту може спричинити руйнування його структури. На сьогодні це стало основною причиною появи процесу деградації ґрунту.

Іншими факторами цього процесу є вирубка лісів та надмірне пасовище тварин на тій же території. Щільність лісу впливає на інтенсивність руйнування землі. Наприклад, зменшення щільності лісу призводить до збільшення стоку води на близько 20%. Проте це також веде до скорочення періоду впливу води, обмежуючи його паводками або зливами. Це пояснюється тим, що рослини мають кореневу систему, яка не дозволяє ґрунту деградувати як колектору, здатного накопичувати воду. Усе це впливає на структуру водоймища, призводить до

змішування підземних та поверхневих стоків, що в результаті збільшує потужність стоку.

Для запобігання та пристосування до вітрової та водної ерозії необхідно розробляти та впроваджувати ефективне законодавство, спрямоване на збереження ґрунтів та водних ресурсів. Це може включати в себе встановлення стандартів для землекористування, заходи щодо лісозаготівлі та лісового покриву, а також регулювання водокористування для зменшення ризику водної ерозії. Також важливо стимулювати дослідження та інновації в галузі збереження ґрунтів та водних ресурсів, щоб ефективно пристосовуватися до зміни клімату та забезпечити стійке та стале управління природними ресурсами.

Також однією із сучасних проблем землекористування у Україні можна виділити – декарбонізацію землеробства.

Декарбонізація представляє собою комплекс заходів, спрямованих на зменшення викидів парникових газів (ПГ), що виникають в результаті людської діяльності. Важливо зазначити, що надмір ПГ в атмосфері призводить до змін у кліматі, що вже має відчутні наслідки, такі як періодичні теплові хвилі, великі лісові пожежі, сильні повені та екстремальні сухотви у різних частинах світу [16].

В даний час концентрація вуглекислого газу в атмосфері перевищує рівень доіндустріальних років на 50%. Викиди парникових газів продовжують збільшуватися, хоча з меншою інтенсивністю, ніж у початковому періоді 2000-х років. Згідно з доповіддю Міжнародної групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК), у період з 2010 по 2019 роки зростання викидів становило 1,1% щорічно, у порівнянні з 2,6% у період з 2000 по 2009 роки (рис.2.2) [17].

Global atmospheric carbon dioxide compared to annual emissions (1751-2022)

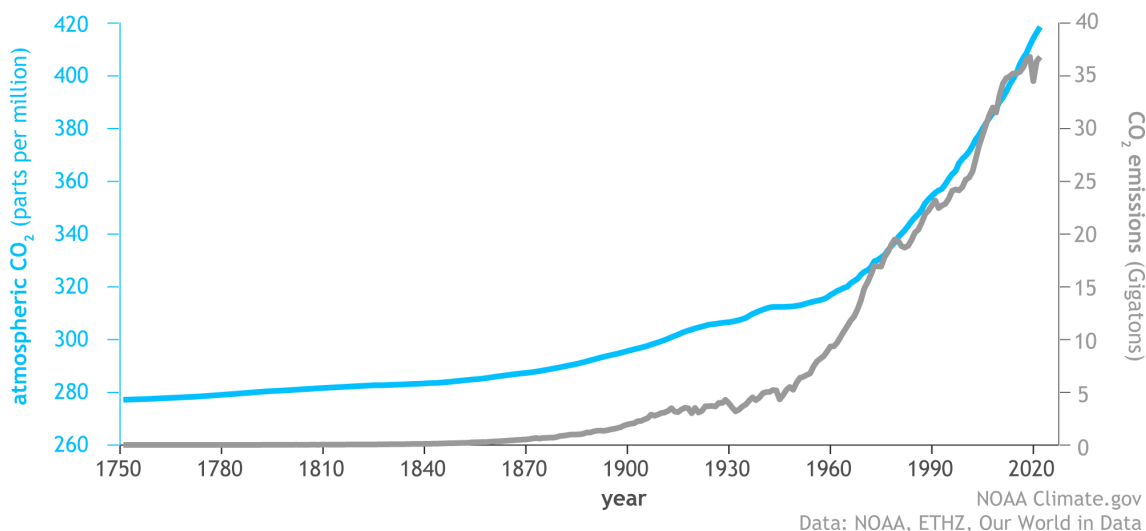

Рис.2.2. Глобальний атмосферний вуглекислий газ порівняно з річними викидами (1751-2022)

У 2022 році обсяг викидів парникових газів склав 57,8 гігатонн. Загальний обсяг викидів ПГ, починаючи з 1850 року (відколи ведеться облік), становить 3111,8 гігатонн. Основна частина цих викидів — це вуглекислий газ, якого у 2022 році в атмосферу потрапило 36,1 гігатонни — що на 1,5% більше, ніж у 2021; на 7,9% більше, ніж у 2020; на 2% більше, ніж у 2019 [18].

Проблема полягає у відсутності чітких законів і стратегій, спрямованих на зменшення викидів газів у землеробстві. Відсутність ефективного законодавчого регулювання може не стимулювати використання екологічно чистих технологій та методів обробки ґрунту.

Проблеми декарбонізації землеробства:

— відсутність заходів з відновлення: без відповідного законодавчого регулювання може відсутні важливі механізми відновлення та реабілітації земель, що постраждали від збройної агресії чи ерозії;

— відсутність фінансування: без конкретних правових рамок може бути складно залучити фінансування для проектів з охорони земель та запобігання деградації;

— недостатня відповідальність: невизначеність в законодавстві може призводити до відсутності відповідальності за погіршення стану земельних ресурсів, що сприяє небажаним практикам та екологічним порушенням;

— недостатня участь громадськості: відсутність прозорості та участі громадськості в процесі прийняття рішень може призвести до відсутності різноманітних поглядів та рекомендацій, необхідних для ефективного регулювання [19].

Створення та впровадження комплексного та сучасного законодавства, яке враховує унікальні аспекти сучасних екологічних викликів, може сприяти покращенню екологічної ситуації в Україні. Забруднення питної води та ґрунтових резервуарів токсичними речовинами представляє серйозну загрозу для здоров'я громадян. Викиди токсичних речовин можуть привести до забруднення продуктів харчування, вирощених на забруднених землях, що призводить до серйозних проблем здоров'я.

2.2. Відсутність закону про охорону ґрунтів

У сучасному світі питання охорони природних ресурсів стає все більш актуальним. Однією з ключових складових екосистеми є ґрунт, який відіграє важливу роль у забезпеченні життя на Землі. Він є джерелом живлення для рослин, основою для багатьох організмів і визначальним фактором для збереження біорізноманіття. У багатьох країнах, на жаль, відсутній відповідний закон, який би регулював питання охорони ґрунтів, що може призвести до серйозних наслідків для природи та суспільства в цілому. Україна, багата природними ресурсами та родючими ґрунтами, стикається із проблемою відсутності належного законодавства щодо їхньої охорони. Відсутність ефективного регулювання може призвести до серйозних наслідків для екосистем та здоров'я населення.

Відсутність належного законодавства про охорону ґрунтів може впливати на ряд аспектів екологічної стійкості та раціонального використання природних ресурсів. По-перше, це може спричинити несистематичне вирубування лісів,

надмірне використання польових культур та інші шкідливі практики, що ведуть до ерозії і деградації ґрунтів [20]. Це, в свою чергу, призводить до втрати родючості та погіршення якості ґрунтів.

По-друге, відсутність належного законодавства може призвести до забруднення ґрунтів хімічними речовинами та відходами від промисловості та сільськогосподарської діяльності. Це має негативний вплив на якість ґрунтів і може призвести до втрати родючості та забруднення підземних вод. Такий стан справ може негативно впливати на сільське господарство та загрожувати здоров'ю людей та тварин.

В Україні відбувається несистематичне використання ґрунтів, що призводить до ерозії та деградації. Наприклад, недоцільна експлуатація земель під сільське господарство та інші господарські діяльності може впливати на стан ґрунтів та їх родючість.

Забруднення ґрунтів хімічними речовинами і відходами без належного контролю також може викликати серйозні проблеми для здоров'я людей та екосистем.

Закон про охорону ґрунтів є невід'ємною частиною ефективної екологічної політики. Цей закон встановлює стандарти для збереження родючості та якості ґрунтів, запобігання ерозії та забрудненню. Він також визначає відповідальність за порушення норм та встановлює ефективні механізми їхнього врегулювання. Закон про охорону ґрунтів є інструментом, який дозволяє зберігати природні ресурси для майбутніх поколінь.

Поглянемо на приклади країн, де діє ефективно законодавство про охорону ґрунтів. Наприклад, Німеччина встановила строгі норми та стандарти для збереження ґрунтових ресурсів, спрямовані на підтримку стійкого сільськогосподарського виробництва та збереження біорізноманіття. Китай нещодавно прийняв новий закон про охорону ґрунтів, що спрямований на відновлення та збереження екологічної стійкості ґрунтів.

Закон про охорону ґрунтів є обов'язковим інструментом для забезпечення сталого використання природних ресурсів та збереження біорізноманіття.

Забезпечення ефективного законодавства є кроком до сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Істотно важливо, щоб усі країни усвідомили цю потребу та приділили належну увагу прийняттю та виконанню законодавства про охорону ґрунтів.

Україна, яка є однією з найбільш аграрних країн у Європі, має необхідність у належному законодавстві для збереження родючості ґрунтів та уникнення екологічних криз [21]. Закон про охорону ґрунтів повинен встановити стандарти використання, контроль за забрудненням, та визначати відповідальність за порушення цих норм. Але на жаль, на сьогодні в Україні відсутній цілком функціональний закон, спрямований на охорону ґрунтів. Існуючі закони не забезпечують достатнього рівня захисту та регулювання використання цього важливого ресурсу.

На сучасний момент в Україні існує важлива проблема - відсутність належного законодавства, спрямованого на охорону ґрунтів. Неврегульоване використання ґрунтових ресурсів призводить до проблем ерозії, деградації, та інших негативних наслідків, що негативно впливають на природні екосистеми та загрожують здоров'ю людей.

Необхідно негайно вирішувати цю проблему, оскільки ґрунти є ключовим елементом сталого розвитку та забезпечення продовольства для населення. Відсутність належного законодавства може призвести до невірної використання цього важливого природного ресурсу та загрозити екологічну стійкість країни. Декілька заходів для вирішення проблеми відсутності закону про охорону ґрунтів в Україні у табл.2.1.

Таблиця 2.1

Заходи для вирішення проблеми відсутності закону про охорону ґрунтів в Україні

№	Заходи для вирішення проблеми	Опис
1	Розробка законодавства	Загальнонаціональне законодавство щодо охорони ґрунтів повинно бути

		розроблено та прийнято для забезпечення сталого використання та охорони ґрунтів. Закон має включати стандарти використання, механізми моніторингу та відповідальність за порушення норм.
2	Механізми контролю та моніторингу	Важливо впровадити систему ефективного контролю та моніторингу за станом ґрунтів. Це може включати в себе впровадження технологій геоінформаційних систем та регулярних оцінок екологічного стану ґрунтів.
3	Екологічна освіта та свідомість	Важливим елементом є підвищення екологічної свідомості громадян та освіта щодо важливості збереження ґрунтових ресурсів. Запровадження екологічної освіти у шкільні та університетські програми може сприяти формуванню екологічно відповідального суспільства.
4	Посилання на позитивний досвід	Важливо вивчати та використовувати позитивний досвід інших країн щодо регулювання ґрунтових ресурсів. Наприклад, німецьке законодавство може слугувати прикладом для розробки подібних норм в Україні.

Причини відсутності належного законодавства пов'язані із багатьма факторами, такими як політична нестабільність, недостатній рівень усвідомлення

проблеми серед суспільства та владних структур, а також відсутність ефективного механізму регулювання.

Німеччина є відмінним прикладом країни, яка успішно впровадила систему законодавства для охорони ґрунтів, спрямовану на стале використання та збереження цього важливого природного ресурсу. До прийняття спеціального закону про охорону ґрунтів у 1998 році, ситуація в країні була далеко не ідеальною. Німеччина стикалася з проблемами ерозії, деградації ґрунтів та необдуманого використання земель. Невідповідальне використання ґрунтових ресурсів призводило до проблем ерозії, втрати родючості та забруднення земель хімічними речовинами. Сільське господарство, промисловість та будівництво не мали чітких правил, що регулювали вплив на ґрунти.

У зв'язку із загрозою екологічній стійкості та здоров'ю населення, уряд Німеччини взявся за розробку комплексного законодавства. У 1998 році був прийнятий Закон про Охорону Ґрунтів (Bodenschutzgesetz) [22], який визначив строгі норми та вимоги до використання та охорони ґрунтів. Цей закон включає в себе регулювання в галузі сільського господарства, промисловості та будівництва, забезпечуючи інтегрований підхід до управління ґрунтовими ресурсами. Він передбачає систему ідентифікації ризиків, оцінку впливу на ґрунти та визначення відповідальності за забруднення.

Інтегрований підхід означає, що закон об'єднав різні галузі, такі як сільське господарство, промисловість та будівництво, у єдину систему управління ґрунтовими ресурсами. Це дозволило забезпечити високий рівень відповідальності та контролю за використанням ґрунтів.

Важливим елементом є також система моніторингу, яка дозволяє вчасно виявляти будь-які негативні зміни в стані ґрунтів та приймати необхідні заходи. Закон також встановив механізми відшкодування збитків для тих, хто порушує норми, що сприяє створенню високого рівня відповідальності та врахуванню вартості екологічних ризиків.

Україна може взяти за приклад цей інтегрований підхід та розробити своє власне законодавство, враховуючи особливості своєї ситуації та виходячи із

досвіду Німеччини. Важливо також впроваджувати системи моніторингу та контролю, щоб ефективно взаємодіяти з різними секторами та забезпечувати сталий розвиток ґрунтових ресурсів.

Вирішення проблеми відсутності закону про охорону ґрунтів в Україні є невідкладною задачею для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Це вимагатиме зусиль з боку уряду, громадськості та екологічних організацій для створення ефективного та комплексного законодавства, яке гарантуватиме охорону ґрунтів для майбутніх поколінь.

Необхідність введення ефективного законодавства про охорону ґрунтів в Україні стає очевидною в контексті сталого розвитку та збереження природних ресурсів. Застосування належного законодавства сприятиме збереженню родючості ґрунтів, покращенню екологічної ситуації та забезпечить сталість господарювання на землях.

РОЗДІЛ 3

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЗЕМЛЕОХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Землеохоронне законодавство є ключовим інструментом в забезпеченні сталих та ефективних використання та охорони земельних ресурсів. Україна, яка є однією з країн з великим аграрним потенціалом, постійно стикається з викликами щодо збалансованого розвитку агропромислового сектору та збереження екологічної стійкості. У цьому контексті покращення землеохоронного законодавства стає критично важливим завданням.

Перш за все, слід відзначити низку проблем, що існують у сучасному землеохоронному законодавстві України. До них відносяться відсутність чіткої системи визначення відповідальності за порушення земельних норм, недостатня ефективність механізмів контролю за використанням земель, а також нестача стимулів для сталого землекористування.

Головні напрями покращення землеохоронного законодавства:

1. Створення чітких механізмів визначення відповідальності – необхідно встановити чіткі, прозорі та справедливі механізми визначення відповідальності за порушення земельних законів. Це дозволить впроваджувати ефективні санкції для тих, хто не дотримується встановлених вимог.

Впровадження ефективних механізмів визначення відповідальності за порушення земельних законів вимагає встановлення чітких та справедливих нормативів. Необхідно створити наглядові органи, які зможуть систематично моніторити використання земель, виявляти можливі порушення та приймати відповідні рішення.

Використання новітніх технологій, таких як супутникові знімки та геопросторова інформація, дозволить ефективно відслідковувати зміни в земельному використанні. Забезпечення широкого доступу до інформації про земельні права та умови використання сприятиме виявленню недотримання вимог.

Важливим є також встановлення справедливих санкцій за порушення земельних законів, таких як штрафи чи адміністративні відповідальності. Судова система повинна гарантувати ефективний розгляд справ та справедливе вирішення питань відповідальності.

Залучення громадськості та громадських організацій до моніторингу використання земель сприятиме збільшенню прозорості та взаємодії з громадою. Загальною метою є створення ефективної системи, що забезпечить збереження земельних ресурсів та сприятиме сталому розвитку.

2. Розробка та впровадження ефективних механізмів контролю – створення автоматизованих систем моніторингу землекористування та впровадження сучасних технологій, таких як дистанційне зондування, дозволить ефективно контролювати використання земель та вчасно виявляти порушення.

Створення та впровадження ефективних систем контролю є ключовим етапом у забезпеченні відповідального та стійкого використання земельних ресурсів. Це включає у себе створення автоматизованих систем моніторингу землекористування та використання передових технологій, наприклад, дистанційного зондування, для ефективного визначення та своєчасного виявлення можливих порушень.

Впровадження автоматизованих систем моніторингу забезпечить надійний контроль за земельним використанням, а застосування сучасних технологій, таких як дистанційне зондування, дозволить отримувати детальні та об'єктивні дані про стан земельних ділянок. Це в свою чергу допоможе ефективно виявляти можливі порушення та невідповідності у використанні земель.

Застосування передових технологій також сприятиме швидкішому реагуванню на зміни в земельному використанні та реалізації заходів для попередження можливих порушень. Такий підхід відкриває перспективи для сталого та відповідального управління земельними ресурсами, сприяючи екологічній стійкості та збереженню природних екосистем.

3. Стимулювання сталого землекористування – удосконалення системи фінансових стимулів та пільг для сільськогосподарських підприємств, які

практикують стале землекористування, сприятиме сталому розвитку агропромислового сектору та збереженню природних ресурсів.

Оптимізація системи фінансових заохочень та надання пільг для аграрних підприємств, які приділяють увагу сталому використанню землі, сприятиме сталому розвитку галузі сільського господарства. Це може включати фінансову підтримку для впровадження екологічно чистих технологій, зменшення використання хімічних речовин та застосування методів, спрямованих на збереження родючості ґрунтів.

Такі заходи створять позитивний імпульс для аграрних підприємств і сприятимуть впровадженню більш екологічно відповідальних підходів до сільського господарювання. Це в свою чергу сприятиме ефективному використанню земельних ресурсів, збереженню біорізноманіття та зниженню негативного впливу на природне середовище [23].

4. Впровадження принципів кругового економічного використання земель - спрямованих на мінімізацію відходів та оптимізацію ресурсного використання, дозволить досягти екологічної ефективності.

Покращення землеохоронного законодавства України – це складний, але в цей ж момент надзвичайно важливий процес. Через впровадження чітких правил та стимулів для сталого землекористування, країна зможе забезпечити гармонію між аграрним розвитком та збереженням навколишнього середовища, забезпечуючи майбутнім поколінням життєздатні та екологічно безпечні землі.

Реалізація концепцій кругової економіки в управлінні земельними ресурсами, спрямованих на ефективне використання ресурсів та мінімізацію відходів, відкриє можливості для досягнення екологічної ефективності. Вдосконалення законодавства про землеохорону в Україні є складним, але вкрай важливим процесом на даному етапі.

Шляхом введення чітких норм та стимулів для практик сталого землекористування країна зможе зберегти баланс між аграрним розвитком та збереженням природи, забезпечуючи майбутнім поколінням життєздатні та екологічно безпечні землі.

3.1. Гармонізація українського законодавства з базовими положеннями ООН та ЄС щодо охорони земель

Україна, в своєму прагненні до сучасних стандартів управління та використання земельних ресурсів, активно впроваджує положення, визначені Організацією Об'єднаних Націй (ООН) та Європейським Союзом (ЄС) у галузі охорони земель.

Гармонізація національного законодавства є стратегічно важливим завданням, оскільки вона дозволяє не лише визначити правові рамки для сталого використання земель, а й забезпечити відповідність міжнародним стандартам та нормам у цій сфері.

ООН визнає землю як важливий ресурс для забезпечення продовольчої безпеки, боротьби зі спустошенням та опустелюванням. У рамках цього, Україна активно співпрацює з ООН у реалізації Конвенції про боротьбу зі спустошенням та іншими міжнародними ініціативами. Це включає в себе заходи з відновлення зруйнованих земель, впровадження ефективних сільськогосподарських методів та стимулювання сталого використання ґрунтів.

ЄС встановлює високі стандарти у галузі охорони земель, спрямовані на забезпечення стійкого використання ресурсів та підтримку екологічних аспектів. Україна, в межах підготовки до приєднання до ЄС, активно працює над адаптацією національного законодавства до європейських стандартів. Це передбачає впровадження сучасних підходів до земельного планування, моніторингу використання ґрунтів та розвитку ефективних механізмів контролю.

Гармонізація з міжнародними стандартами є необхідною для подолання внутрішніх викликів, таких як недостатній рівень контролю за земельними ресурсами, руйнівне використання ґрунтів та відсутність системи сталого землекористування. Акцент на сталому розвитку та екологічно відповідальних практиках може сприяти не лише захисту природних ресурсів, а й покращенню якості життя населення.

Попри активність у напрямку гармонізації, Україні доведеться вирішувати низку викликів, таких як:

- вдосконалення системи моніторингу;
- запровадження сучасних технологій в аграрний сектор;
- розробка ефективних механізмів управління земельними ресурсами.

Перспективи гармонізації полягають у зміцненні екологічної стійкості, забезпеченні сталого використання землі та встановленні моделей для забезпечення ефективного земельного планування.

Гармонізація українського законодавства щодо охорони земель з міжнародними стандартами ООН та ЄС - це не тільки стратегічна необхідність, а й важливий крок до підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Посилення контролю, впровадження інновацій та забезпечення сталого землекористування є ключовими факторами, які визначають успішність цього процесу та його позитивний вплив на екологічну та економічну ситуацію в країні.

3.2. Розробка закону про охорону ґрунтів

Охорона ґрунтів є важливим аспектом екологічної стабільності та забезпечення сталого розвитку країни. Ґрунти відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, утриманні біорізноманіття та підтримці екосистем. Для ефективного вирішення цих питань, необхідно розробити і впровадити спеціальний закон про охорону ґрунтів в Україні [24].

Основною метою впровадження закону про охорону ґрунтів в Україні є забезпечення ефективного управління ґрунтовими ресурсами та збереження їхньої природної родючості [25]. Це важливий крок у напрямку сталого розвитку та екологічної стабільності країни.

Основні завдання закону:

1. Визначення правового статусу ґрунтів - закон має чітко визначити правовий статус ґрунтів, як важливого екологічного ресурсу, що потребує спеціального захисту та управління.
2. Створення системи моніторингу ґрунтів - розробка ефективної системи моніторингу стану ґрунтів для вчасного виявлення проблем та прийняття необхідних заходів.

3. Регулювання використання ґрунтових ресурсів - встановлення правил та обмежень на використання ґрунтів для забезпечення їхньої довгострокової стійкості та уникнення деградації.

4. Захист від забруднення та недозволеного видалення ґрунтів - розробка механізмів для запобігання забрудненню ґрунтів та недозволеного видалення ґрунтового покриву.

5. Підтримка сталих методів сільськогосподарської та лісової практики - створення стимулів для сільськогосподарських та лісових підприємств для використання сталих методів, які не шкодять ґрунтовим ресурсам.

Закон про охорону ґрунтів має враховувати інтереси громадськості та екологічних організацій. Забезпечення участі цих груп у прийнятті рішень стосовно ґрунтів може гарантувати широкий погляд на екологічні питання та врахування різноманітних підходів до їхнього вирішення.

Розробка та впровадження закону про охорону ґрунтів є важливим кроком для забезпечення екологічної стабільності та сталого розвитку України. Закон дозволить утримувати природну родючість ґрунтів, попереджати їхню деградацію та забезпечити стале використання цього важливого ресурсу. Успішна реалізація закону буде сприяти створенню екологічно чистого та стійкого суспільства в Україні.

Загальнодержавна програма використання та охорони земель [26] має стратегічне значення у керуванні та регулюванні земельних ресурсів на рівні держави.

Ця програма визначає плани розподілу земель з урахуванням потреб різних секторів, екологічних обмежень та соціальних вимог. Вона також ставить перед собою завдання забезпечення збереження природних ресурсів, регулювання власності та використання земель, а також створення ефективної правової бази для відповідного управління цими ресурсами [27].

Моніторинг та контроль за виконанням земельних політик також входять у сферу відповідальності цієї програми, спрямованої на забезпечення сталого та відповідального використання земельних ресурсів на національному рівні.

Закон про охорону ґрунтів зазвичай визначає правовий «каркас» для збереження, використання та відновлення ґрунтів, які вважаються важливим ресурсом для сільського господарства, екології та сталого розвитку.

Проект такого закону може містити такі елементи:

1. Визначення термінів: чітке визначення термінів, пов'язаних з ґрунтами, таких як родючість, забруднення, ерозія тощо.
2. Мета закону: визначення цілей та завдань, які має вирішити закон. Це може включати збереження біорізноманіття, підтримку стійкості ґрунтів, запобігання ерозії тощо.
3. Обов'язки та відповідальність: визначення обов'язків різних сторін, таких як влада, сільськогосподарські підприємства, промислові підприємства, громадяни тощо, щодо збереження та використання ґрунтів.
4. Механізми контролю та виконання: визначення системи моніторингу, інспекцій та санкцій за порушення вимог закону.
5. Заходи щодо боротьби з ерозією та забрудненням: уведення конкретних заходів для запобігання втрати родючості та забруднення ґрунтів.
6. Підтримка сталого використання ґрунтів: визначення політики щодо сталого сільського господарства та збереження природних ресурсів.
7. Участь громадськості: забезпечення участі громадськості та зацікавлених сторін у прийнятті рішень та контролі за їх виконанням.
8. Фінансова підтримка: розгляд питань фінансування та ресурсів, необхідних для реалізації заходів, передбачених законом.

3.3. Закріплення в земельному законодавстві питань охорони земель в контексті зміну клімату та декарбонізації виробництва

Зміни клімату та високий рівень викидів парникових газів є викликом для усього світу, вимагаючи не тільки глобальних зусиль для зменшення емісій, але й адаптації законодавства до нових умов.

У зв'язку з цим, закріплення питань охорони земель в земельному законодавстві стає важливим елементом стратегії декарбонізації та пристосування до змін клімату.

Перегляд земельного законодавства

В багатьох країнах існуючі нормативи Земельного Законодавства часто не враховують сучасні виклики, пов'язані із зміною клімату та нестаче належного акценту на питання охорони земель та екосистем. Одним із ключових аспектів, що вимагає уваги, є розширення змісту законодавства на користь врахування проблеми втрати біорізноманіття та стійкого використання земель.

Необхідність перегляду полягає у введенні нових положень, спрямованих на забезпечення ефективної охорони та відновлення екосистем. Приміром може слугувати визначення спеціальних категорій земель, таких як багаторічні ліси, болота та прибережні зони, які потребують особливого захисту. Зокрема, це може включати обмеження стосовно виділення цих земель для різноманітних господарських або інфраструктурних потреб.

Прикладом ефективного законодавчого підходу може служити Нова Зеландія, де впроваджено механізми реєстрації та контролю за використанням природних ресурсів на землях з особливим природоохоронним статусом. Враховуючи такі заходи, важливо впроваджувати систему моніторингу та оцінки впливу на екосистеми, щоб визначити ефективність запроваджених заходів [28].

Законодавство повинно також визначати відповідальність власників земель за стан природних ресурсів та вживані на них заходи. Це може бути досягнуто через встановлення стандартів догляду за землею, обов'язкових заходів щодо відновлення та систем моніторингу за станом природних об'єктів.

В сукупності, сучасне Земельне Законодавство повинно сприяти сталому розвитку, де економічні інтереси переплітаються з відповідальністю за збереження природних ресурсів та відновлення екосистем для майбутніх поколінь.

Правові інструменти для зменшення викидів

Включення в Земельне Законодавство ефективних механізмів контролю та зменшення викидів парникових газів стає вагомим кроком у забезпеченні сталого розвитку та декарбонізації виробництва. Потрібно розглядати не тільки проблему викидів від окремих підприємств, але й загальний вплив сільськогосподарської та лісової діяльності на збільшення концентрації парникових газів в атмосфері.

Відомо, що є країни, які вже успішно впроваджують концепцію "зелених земель" або "вуглецевих ферм", що передбачає винагороду власникам земель за відновлення чи утримання лісів та природних екосистем. Земельні власники можуть отримувати фінансові стимули за дії, спрямовані на збереження та покращення вуглецевого балансу, такі як лісові висадження або використання стійких до викидів сортів рослин.

У Земельному Законодавстві слід закріпити механізми впровадження стандартів викидів для різних галузей економіки. Це може включати в себе встановлення лімітів для викидів на гектар сільськогосподарських угідь, а також впровадження санкцій за перевищення цих норм. Додатково, можуть бути створені фінансові стимули для підприємств, які використовують ефективні технології для зменшення викидів.

Окремим аспектом є заохочення використання агропрактик та технологій, спрямованих на зменшення викидів та підвищення вуглецевого збереження у ґрунтах. Земельне законодавство може передбачати інcentиви для сільськогосподарських підприємств, які використовують методи обробітку ґрунту, сприяючи його відновленню та підтриманню високого вмісту органічного вуглецю.

Поєднання цих заходів у Земельному Законодавстві створить ефективний правовий інструментарій для зменшення викидів та впровадження сталого способу використання земель, сприяючи декарбонізації виробництва.

Заохочення селекції рослин та агропрактик, що зменшують викиди

Впровадження змін у Земельному Законодавстві для стимулювання аграріїв використовувати сучасні агротехнічні рішення та вибір сортів рослин,

спрямованих на зменшення викидів, є кроком досягнення екологічної стійкості в агросекторі.

Законодавство може визначати конкретні вимоги до селекції рослин, щоб прискорити розвиток та використання сортів, які володіють високою стійкістю до шкідників, хвороб та виробляють велику кількість біомаси при менших витратах ресурсів. Такий підхід сприяє зменшенню потреби у використанні хімічних засобів захисту рослин та, отже, викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Також передбачити стимули для сільськогосподарських підприємств, які вибирають агропрактики, спрямовані на збереження ґрунтового покриву та водних ресурсів. Наприклад, сучасні методи консерваційного землеробства та використання культур з великим кореневим системою можуть допомогти зменшити ерозію та забезпечити кращу утриманість води в ґрунті.

У свою чергу, законодавство може визначати стандарти щодо обов'язкового впровадження агроекологічних методів, таких як агровідновлення та міжкультурний обробіток, які не тільки зменшують екологічні ризики, але й сприяють підвищенню плодючості ґрунтів.

Важливою частиною законодавства може бути впровадження програм підтримки для аграріїв, що впроваджують інноваційні практики та використовують високоефективні сільськогосподарські технології. Це може включати фінансові стимули, знижки на податки чи доступ до спеціальних субсидій для зменшення витрат на перехід до екологічно стійких методів господарювання.

Сприяючи впровадженню новаторських методів сільського господарства через Земельне Законодавство, можна досягти збалансованого підходу, що об'єднує сільськогосподарську продуктивність із зменшенням негативного впливу на довкілля.

Адаптація до зміни клімату через земельне планування

Адаптація до зміни клімату через Земельне Законодавство вимагає впровадження ефективних земельних планів, які враховують ризики та можливості, пов'язані зі зміною клімату. Цей аспект може стати важливою

складовою стратегії забезпечення сталості в різних секторах господарства та населених пунктах.

Законодавство може передбачати взаємодію з органами місцевого самоврядування та екологічними організаціями для розробки планів землекористування, які враховують високий ризик пов'язаний із зміною клімату, такі як збільшення частоти природних лих та розповсюдження хвороб.

Законодавство може стимулювати впровадження зелених технологій та забезпечення збереження екосистем у регіонах. Наприклад, впровадження міських лісів та зелених зон може стати частиною обов'язкових вимог для нових будівельних проєктів. Такий підхід сприяє зменшенню теплового ефекту міських зон та покращенню здоров'я населення.

Важливою складовою може стати також врахування адаптаційних заходів у великих сільськогосподарських регіонах. Законодавство може стимулювати використання високоврожайних та стійких до кліматичних змін культур, а також впровадження систем зберігання води та інфраструктури для запобігання затоплення та ерозії.

Крім того, у Земельному Законодавстві можна закріпити механізми взаємодії з науковими та дослідницькими установами для постійного оновлення та корекції земельних планів у відповідності до останніх даних про зміну клімату. Забезпечуючи адаптацію до зміни клімату через земельне планування, Законодавство створює умови для сталого розвитку та допомагає спільно формувати майбутнє, враховуючи виклики, які приносить зміна клімату.

Приклади реалізації змін

Враховуючи досвід країн, які вже успішно реалізували зміни у своєму Земельному Законодавстві для пристосування до зміни клімату, можна виділити конкретні приклади реалізації цих змін [29].

Норвегія є однією з країн, де вже діє "Закон про ліси". Цей закон визначає зобов'язання власників лісів щодо їх раціонального використання та відновлення, а також збереження біорізноманіття. Власники лісів отримують фінансові стимули за збереження та відновлення лісових екосистем. Це служить прикладом

ефективної реалізації сталого використання земель та збереження природних ресурсів.

Нова Зеландія також визначається своїм підходом до земельного управління. Країна впроваджує механізми реєстрації та контролю за використанням природних ресурсів на землях з особливим природоохоронним статусом, сприяючи збереженню біорізноманіття та сталому використанню ресурсів.

Ці всі вищеперераховані приклади свідчать про те, що зміни у Земельному Законодавстві можуть бути ефективно реалізовані, враховуючи специфіку кожної країни та забезпечуючи баланс між екологічними, економічними та соціальними інтересами. Важливо враховувати ці приклади при розробці та впровадженні нових нормативів для оптимального адаптивного управління земельними ресурсами в умовах зміни клімату.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Створення безпечних та нешкідливих умов праці є основною проблемою, оскільки від її вирішення залежить не лише ефективність роботи підприємства чи галузі, але й збереження здоров'я та підтримка працездатності працівників на протязі трудового життя. Зростання економіки не завжди призводить до збалансованого економічного і соціального розвитку. Зміни в структурі зайнятості і попиті на робочу силу вносять нові вимоги до безпеки праці та умов праці. Особливо уразливими стають ті категорії працівників, які вже перебувають у не вигідному становищі: жінки, працівники похилого віку і некваліфіковані робітники. Система освіти, підготовки, регулювання ринку праці та соціальні заходи не завжди виявляються ефективними у вирішенні цих проблем. Низький рівень фінансування заходів з охорони праці в основному визначає незадовільний стан умов та охорони праці.

Робоче місце розташоване у кабінеті розмірами 3×4 м з висотою стелі 3 м. У цьому кабінеті передбачено як природне, так і штучне освітлення. Віконні пройми для природного освітлення мають загальну площу 3 м². Для підтримання сприятливого мікроклімату в кабінеті передбачені вентиляційні отвори. Опалення у робочому приміщенні здійснюється централізовано. Кабінет розрахований на три робочі місця, приблизно на кожного працівника припадає 4 м² робочого простору. План приміщення можна побачити на рисунку 4.1.

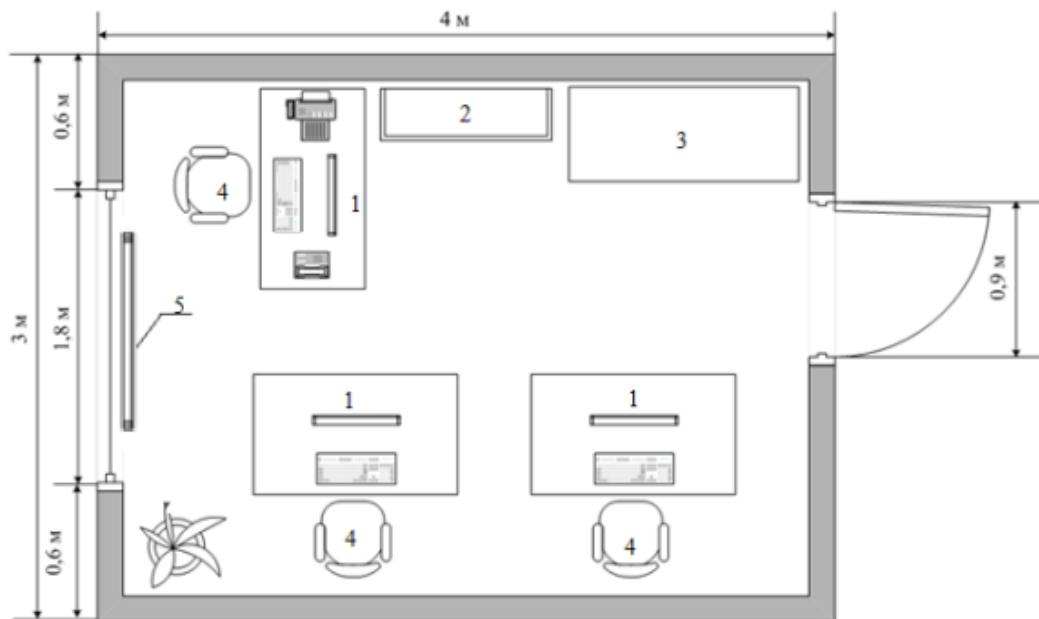

Рис.4.1. План приміщення

Клімат та система вентиляції впливають на стан повітря в робочій зоні виробничого приміщення і називаються мікрокліматом чи метеорологічними умовами. Параметри мікроклімату чи метеорологічних умов виробничих приміщень визначаються за такими характеристиками:

- температурою повітря у приміщенні, в градусах Цельсія;
- відносною вологістю повітря, в відсотках;
- швидкістю руху повітря, в метрах на секунду;
- тепловим випромінюванням, в ватах на кубічний метр.

Вологість повітря впливає на теплообмін, зокрема на віддачу тепла випаровуванням. Середній рівень відносної вологості у межах 40-60% відповідає комфортним метеорологічним умовам при спокої або при легкій фізичній праці. Передача тепла тепловою радіацією (тепловипромінюванням) залежить від температури поверхні та її чорноти: темні та шорсткі поверхні випромінюють тепло більше, ніж гладкі та блискучі. Інтенсивність праці (важкість фізичної праці) визначається тепловиділенням в організмі людини.

Нормування параметрів мікроклімату здійснюють відповідно до вимог

«Санітарних норм мікроклімату виробничих приміщень» (ДСН 3.3.6.042-99) [30].

Оптимальні умови мікроклімату встановлюють для постійних робочих місць (табл. 4.1). За таких умов показники температури повітря в робочій зоні протягом робочої зміни не повинні виходити за межі нормованих величин оптимальної температури дня даної категорії важкості праці.

Таблиця 4.1

Оптимальні величини параметрів мікроклімату в робочій зоні

Період року	Категорія робіт	Температура повітря, °С	Відносна вологість, %	Швидкість руху повітря, м/с
Холодний період року	Легка 1-а	22-24	40-60	0,1
	Легка І-б	21-23	40-60	0,1
Теплий період року	Легка 1-а	23-25	40-60	0,1
	Легка І-б.	22-24	40-60	0,2

Шумовий вплив. Шум — це сукупність звуків різноманітної частоти та інтенсивності, що виникають у результаті коливального руху частинок у пружних середовищах (твердих, рідких, газоподібних).

Інтенсивність шумового забруднення (тиску) вимірюється в децибелах (дБ). Шуми інтенсивністю 30- 80 дБ не наносять шкоди людському організму. Водночас шуми інтенсивністю 85 дБ і більше призводять до фізіологічних і психологічних негативних наслідків на нервову систему, сон, емоції , працездатність .

З метою захисту робітників від негативного впливу шуму на підприємствах проводять комплекс інженерно-технічних та організаційних засобів. Захист від шуму досягається шляхом створення шумозахисної техніки (ГОСТ 12.1.003-83 , ДСН 3.3.6.037-99)[31]. Гранично допустимі норми шуму наведені у табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Фактичний рівень

Характер робіт	Середньо геометрична частота у октавовій полосі , Гц									L дБА
	31.5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000	
Норматив для проектування	86	71	61	54	49	45	42	40	38	50
Дійсні значення	50	47.5	46	40	38	35	33.7	31	30	35

У приміщенні джерелами шуму були, головним чином, електроприлади . Як видно з табл. 4.2, шумові показники відповідали вимогам рівня шуму з роду робіт.

Електробезпека. Електробезпека - система організаційних і технічних заходів і засобів, що забезпечують захист людей від шкідливого і небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електрики.

Електричний струм, який проходить через організм людини, викликає термічну, електролітичну, біологічну і механічну дії.

Термічна дія електричного струму призводить до опіків шкіри, нагрівання до високої температури кров'яних судин, нервів, серця, мозку та інших органів, які знаходяться на шляху струму, і викликає в них серйозні функціональні розлади. Термічна дія струму може призвести до руйнування тканин аж до їх обуглення.

Електролітична дія електричного струму проявляється в електролізі (розкладі) рідин, в тому числі крові, що спричинює зміну їх фізико-хімічного складу і органів у цілому, а також суттєво міняє функціональний склад клітин.

Із загального обсягу інформації через зоровий канал людина одержує 80 %. Якість інформації, що надходить, залежить від освітлення. Коли правильно розраховано і підібрано освітлення виробничих приміщень, очі працюючого

протягом тривалого часу зберігають здатність добре розрізняти предмети і знаряддя праці. Незадовільна кількість або якість не тільки втомлює зір, але й викликає втому організму в цілому. Нераціональне освітлення може бути причиною травматизму. Часте пристосування очей, різкі тіні, освітлення надто яскравим світлом втомлюють очі, знижують його захисну реакцію, око втрачає контрастну чутливість і гостроту зору. Збереження зору людини, стан її центральної нервової системи і безпека на виробництві значною мірою залежать від умов освітлення.

Освітлення. Штучне освітлення передбачається у всіх приміщеннях будівель, а також на відкритих робочих ділянках, місцях проходу людей та руху транспорту. Від якості прийнятої системи освітлення залежить продуктивність та безпека праці, а також здоров'я працівників. Раціонально виконане штучне освітлення приміщень при одній і тій же витраті електроенергії може підвищити продуктивність праці на 15-20%.

Природне освітлення має важливе фізіолого-гігієнічне значення для людини, має психологічну дію, створюючи відчуття безпосереднього зв'язку з довкіллям, стимулює фізіологічні процеси, підвищує обмін речовин, покращує розвиток організму в цілому. Сонячне випромінювання зігріває та знезаражує повітря, очищуючи його від збудників багатьох хвороб. Однак, природне освітлення має і недоліки: воно непостійне в різні періоди часу, нерівномірно розподіляється в приміщенні, залежить від погодних умов.

Пожежна безпека. Залежно від розмірів матеріальних збитків пожежі поділяються на особливо великі (коли збитки становлять від 10000 і більше розмірів мінімальної заробітної плати) і великі (збитки сягають від 1000 до 10000 розмірів мінімальної заробітної плати) та інші. Найвідчутнішими, є соціальні наслідки, які, передусім, пов'язуються із загибеллю і травмуванням людей, а також пошкодженням їх фізичного та психологічного стану, зростанням захворюваності населення, підвищенням соціальної напруги у суспільстві внаслідок втрати житлового фонду, позбавленням робочих місць і т.і..

Не слід забувати й про екологічні наслідки пожеж, до яких, у першу чергу, можна віднести забруднення навколишнього середовища продуктами горіння, засобами пожежогасіння та пошкодженими матеріалами, руйнування озонового шару, втрати атмосферою кисню, теплове забруднення, посилення парникового ефекту.

Мікроклімат в досліджуваному приміщенні є одним з параметрів, який потребує покращення. Тож для забезпечення якісними умовами праці робітників, пропонується встановлення вентиляції.

Метою встановлення вентиляції є створення нормальних умов для дихання людини:

- рівень кисню аналогічний рівню в природному повітрі;
- відсутність шкідливих домішок;
- нормальна температура для відповідної категорії праці.

Перед проектуванням вентиляційної системи: прокладанням трубопроводу у приміщенні та за його межами, вибору оптимальних значень діаметру повітропроводу та швидкості руху повітря в ньому, визначення потужності приводу вентилятора, необхідно визначитися з витратою вентиляційного повітря.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі отримано нові результати, які полягають у вдосконаленні теоретичних і практичних положень розвитку правової основи охорони земель в Україні.

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки і рекомендації:

1. Законодавство, спрямоване на охорону земель, постійно удосконалюється та адаптується до змін суспільних та екологічних вимог. Уряд та парламент регулярно приймають нові закони та вносять зміни до існуючих нормативних актів з метою поліпшення системи управління та захисту земельних ресурсів.

Цей постійний процес вдосконалення законодавства відображає зобов'язання уряду та парламенту перед суспільством та навколишнім середовищем. Шляхом адаптації до змінних умов, нові закони і поправки до існуючих нормативних актів створюють ефективну та сучасну систему управління та захисту земельних ресурсів. Це все підтверджує готовність влади реагувати на екологічні виклики, зміни в суспільних стандартах та вдосконалення методів управління земельними питаннями з метою забезпечення сталого розвитку.

2. Зараз в Україні існує важлива проблема - відсутність належного законодавства, спрямованого на охорону ґрунтів. Неврегульоване використання ґрунтових ресурсів призводить до проблем ерозії, деградації, та інших негативних наслідків, що негативно впливають на природні екосистеми та загрожують здоров'ю людей.

3. Гармонізація національного законодавства є стратегічно важливим завданням, оскільки вона дозволяє не лише визначити правові рамки для сталого використання земель, а й забезпечити відповідність міжнародним стандартам та нормам у цій сфері. ООН визнає землю як важливий ресурс для забезпечення продовольчої безпеки, боротьби зі спустошенням та опустелюванням. ЄС

встановлює високі стандарти у галузі охорони земель, спрямовані на забезпечення стійкого використання ресурсів та підтримку екологічних аспектів.

4. Охорона ґрунтів є важливим аспектом екологічної стабільності та забезпечення сталого розвитку країни. Ґрунти відіграють ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, утриманні біорізноманіття та підтримці екосистем. Для ефективного вирішення цих питань, необхідно розробити і впровадити спеціальний закон про охорону ґрунтів в Україні.

5. Зміни клімату та високий рівень викидів парникових газів є викликом для усього світу, вимагаючи не тільки глобальних зусиль для зменшення емісій, але й адаптації законодавства до нових умов. У зв'язку з цим, закріплення питань охорони земель в земельному законодавстві стає важливим елементом стратегії декарбонізації та пристосування до змін клімату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону земель: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003 р., №39, ст.349 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
2. Конституція України, стаття 13 URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i#:~:text>
3. Охорона ґрунтів : підручник для студ. аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації / М.К. Шикула, О.Ф. Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капшик. 2-ге вид., випр. К. : Знання, 2004. 399с.
4. Земельний кодекс України: Відомості Верховної Ради України, 2002, № 3-4, ст.27 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
5. Закон України «Про охорону земель» (від 19 червня 2003 року № 962-IV) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
6. Закон України «Про землеустрій»: Відомості Верховної Ради України, 2003, № 36, ст.282 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>
7. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш.І. Ібатуллін, О.В. Степенко, О.В. Сакаль [та ін.]. — К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. — 52 с
8. Закон України «Про ринок земель» від 18.07.2011 № 9001 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6Y100A>
9. Закон України «Про ландшафти» від 10.12.2009 р, №5198 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/LF40E00V?an=2>
10. Закон України «Про державну інвентаризацію земель» від 14.07.2008 № 2765 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF24T00A>
11. Закон України «Про аукціон» від 19.07.2010 № 7002 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF5EI00A>

12. Джигирей В. С., Сторожук В. М., Яцюк Р. А. Основи екології та охорони навколишнього природного середовища. Навчальний посібник. – Львів: Афіша, 2004. – 272 с.

13. Закон України «Про державний контроль використання та охорони земель»: Відомості Верховної Ради України, 2003, № 39 ст.350 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>

14. Вплив війни росії проти України на стан українських ґрунтів. Результати аналізу / О. Голубцов, Л. Сорокіна, А. Сплодитель, С. Чумаченко. Київ : ГО «Центр екологічних ініціатив «Екодія», 2023. 154 с.

15. Деградація и охрана почв / Под общей ред. акад. РАН Г.В. Добровольского.– М.: Изд-во МГУ, 2002.– 654 с.

16. А. М. Глущенко, «Декарбонізація металургії: роль економічної політики держави,» The Problems of Economy, № 1, с. 340-347, 2020

17. Global atmospheric carbon dioxide compared to annual emission (1751-2022): Climate.gov Media URL: <https://www.climate.gov/media/14596>

18. М. Білявський, «Україна і глобальна політика декарбонізації,» Центр Разумкова. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_Ukraine%20and%20the%20Global%20Policy%20of%20Decarbonisation.pdf

19. Леонець В. О. Сучасні проблеми землевпорядкування та охорони земель. Землевпорядкування. 2001. № 1. С. 42–47.

20. Гудзон Н. Охрана почвы и борьба с эрозией./Н. Гудзон//Пер.с англ.– М.: Колос, 1974.-304 с.

21. Охорона ґрунтів і відтворення їх родючості : посібник / Забалуєв В. О., Балаєв А. Д., Тараріко О. Г., Тихоненко Д. Г., Дегтярьов В. В., Тонха О. Л., Піковська О. В. Київ, 2013. 312 с.

22. Bundes-Bodenschutzgesetz, vom 17. März 1998 (BGBl. I S. 502) URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bbodschg/BJNR050210998.html#BJNR050210998BJNG000200000>

23. Войцицький А. П. Нормування антропогенного навантаження на природне середовище. Конспект лекцій. – Житомир : ДАУ, 2005. – 132 с
24. Охорона ґрунтів / М.К. Шикуча, О.Ф. Гнатенко, Л.Р. Петренко, М.В. Капшик.– К: Т-во «Знання», 2001.– 398 с.
25. Забалуєв В. О., Петренко Л. Р., Піковська О. В. Практикум з охорони і відновлення родючості ґрунтів. К.: Знання, 2004. 398 с
26. Загальнодержавна програма використання та охорони земель (проект). – К.: Держкомзем, 2004. – 49 с. // Режим доступу: http://www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=18623&pf35401=55126.
27. Балюк С. А., Медведєв В. В., Мірошниченко М. М. Національна програма охорони ґрунтів України. Посібник Українського хлібороба (науково-практичний збірник). Українські чорноземи на початку третього тисячоліття. 2016. Т. 1. С. 34–44.
28. Добровольский Г.В., Орлов Д.С., Гришина Л.А. Принципы и задачи почвенного мониторинга / Г.В. Добровольский, Д.С. Орлов, Л.А. Гришина // Почвоведение.– 1983.– №11.– С. 8–16
29. Медведєв В.В. Європейська політика охорони ґрунтів / В.В. Медведєв // Вісник аграрної науки .– 2008 .– №5 .– С. 5–11
30. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень - ДСН 3.3.6.042-99 : Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 01.12.1999 р. №42.
31. Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку - ДСН 3.36.037-99 : Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 01.12.1999 р. №37.